

toplumsal paylaşım ağı facebook:

“görüldüğüm öyleyse varım!”

*(Ali Toprak, Ayşenur Yıldırım, Eser Aygöl,
Mutlu Binark, Senem Börekçi, Tuğrul Çomu)*

Kalkedon Yayınları

Eylül 2009

Yayınevi ile iletişim için:

Hakan Tanıttıran

kalkedonyayinlari@gmail.com

0212 512 4356

Yazarlarla iletişim için:

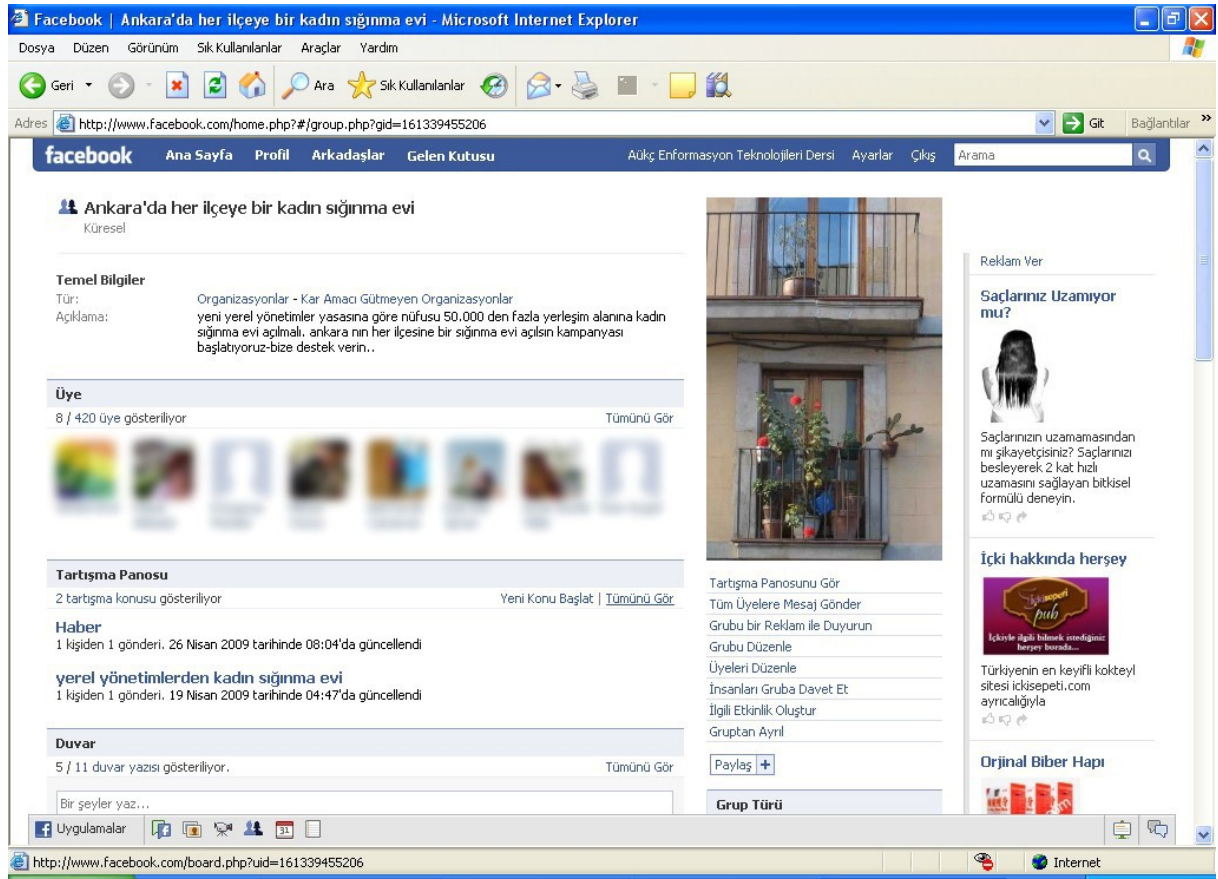
Tuğrul Çomu

tuğrul.comu@gmail.com

0555 305 1126

Çalışmanın tüm evreleri boyunca ortaklığı ve işbirliği vurgulamak ve gerçekleştirmek için kendini Kolektif Üretim olarak adlandıran Ali Toprak, Ayşenur Yıldırım, Eser Aygöl, Mutlu Binark, Senem Börekçi, Tuğrul Çomu’dan oluşan grup, toplumsal paylaşım ağları olgusunu incelemeye ve Facebook’un içinde ve dışında neler olup bittiğini anlamaya karar verdi. Facebook ortamında, çeşitli toplumsal örgütlenme pratiklerini, mahremiyet olgusunu, teşhirciliği ve gözetleme/gözetlenme olgusunu, denetim olgusunu, sanal arkadaşlıkları/ilişkileri ve bireyin kimlik performansı ile anaakım medyada bu yeni iletişim ortamının temsiliğini incelemek üzere, aralarında işbirliği temelli paylaşım geliştirdiler.

Kolektif Üretim, Facebook’ta oluşturduğu hesap üzerinden, yukarıda sıralanan konuları araştırırken/gözlemlerken, 29 Mart 2009 yerel seçimlerini takiben, inşa edilen bu hesabı cinsiyet eşitliğini sağlamaya ve teşvik etmeye yönelik bir toplumsal kampanya için kullanmaya karar verdi. Ankara’dan başlamak üzere “Ankara’da Her İlçeye Bir Kadın Sığınma Evi Açılsın” adıyla 1-14 Mayıs 2009 tarihleri arasında yürütülen bir imza kampanyasını Facebook’ta başlattı ve Facebook dolayısıyla belediyeleri bu konuda duyarlı olmaya çağırdı.

Diğer taraftan da Facebook arkadaşlarına “Facebook Kullanım Pratikleri“ temalı bir çevrim dışı anket uyguladı. Ardından, hesabın Facebook’taki tüm arkadaşlarının profilleri ve performansları yine bir metin gibi çözümlendi. “Sorarak ve Görerek Facebook“ olarak adlandırılan bu araştırma aşamasında, Facebook kullanım pratiklerine ilişkin tikel bir ekran görüntüsü oluşturuldu.

Çalışmanın adı Descartes’in “*cogito ergo sum*“ cümlesinden beslenerek, Facebook’ta İnternet öznesinin varolma pratiği ve biçimini, arzu kaynağını ortaya koyacak şekilde belirdi/belirlendi: “*videor ergo sum!*“ Yirminci yüzyılın en önemli iletişim, paylaşım mecralarından biri olan Facebook ortamında ve benzeri toplumsal paylaşım ağlarında egemenlik artık görüntünün elindedir/dilindedir/dokunuşundadır. Toplumsal paylaşım ağlarında İnternet öznesi, görmeyi ve görülmeyi arzu etmektedir. Bu nedenle, bu ağlarda yazılı dilin yerini bir takım görsel metinlerin yüklenmesi ve paylaşımına sokulması almıştır. Bu nedenle, çalışmanın alt başlığında görülmeye özellikle vurgu yapıldı, buradan da teşhirciliğe, hatta muhbirliğe-ispionculuğa doğru giden bireyliğin konumlanması ele alındı.

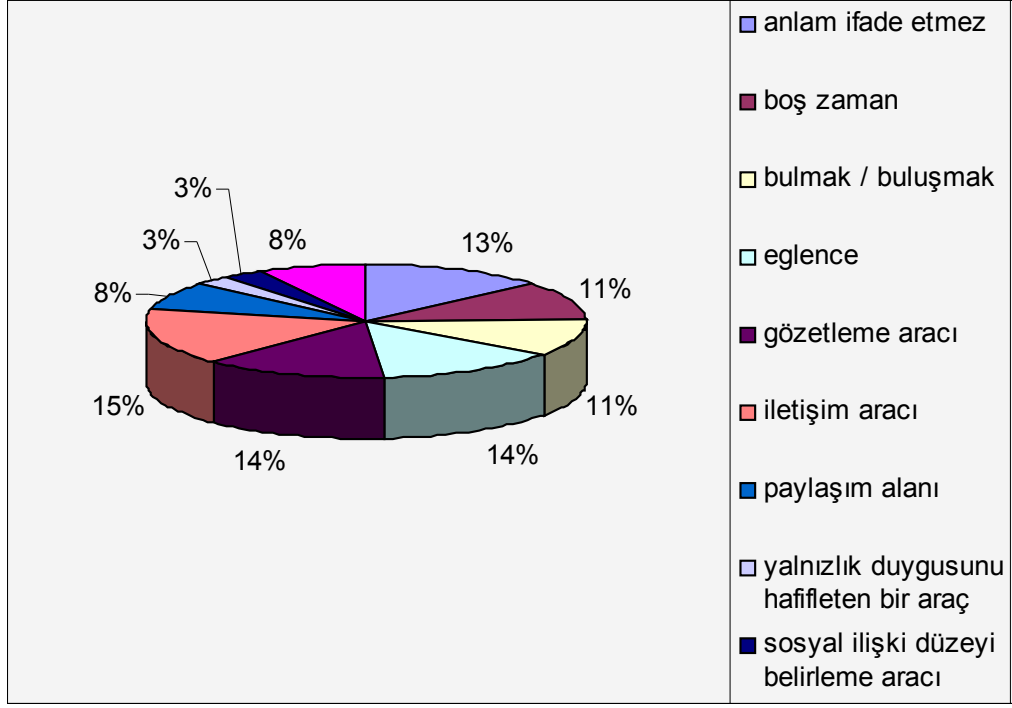
Çalışma dört bölümden oluşmaktadır: *Birinci Bölüm*'de, toplumsal paylaşım ağlarının ortaya çıkışı, özellikler, dünyada ve Türkiye'de kullanım türleri, Türkiye'den kullanıcılara özgü uygulama örnekleriyle mevcut alanyazın ele alınmaktadır. Çalışmanın bu bölümü araştırma evrenini betimlemekte ve okura sanal uzamda mevcut toplumsal paylaşım ağlarını tanıtmakta, benzerlik ve farklarını örnekler ile açıklamaktadır. Ek olarak, Facebook'un çeşitli ve farklı kullanım türleri örneklendirilmektedir. Facebook ortamından derlenen, Türkiye'den kullanıcılara özgü geliştirilen çeşitli Facebook uygulamaları yerelin küresel pazara ve küresel bir metne nasıl dâhil olduğunu göstermiştir. Alanyazın alt başlığı altında Facebook özelinde dünyada ve Türkiye'de gerçekleştirilmiş temel ve yakın tarihli araştırmalar üzerinde durularak, bu araştırmaların örneklemeleri, yöntemleri ve araştırma sonunda ortaya çıkan bulgular özetlenmiştir. Alanyazında özellikle Türkiye'de toplumsal paylaşım ağları kullanım pratiklerine ilişkin tartışmalara ulaşılmaya çalışılmış, başta YÖK Tez Tarama Kataloğu olmak üzere veri bankalarında çevrimiçi olarak yer alan, iletişim bilimleri alanında yayınlanan az sayıdaki akademik dergilerde yayımlanan makaleler ile konferanslarda sunulan çalışmalara büyük oranda erişilmiştir.

Çalışmanın *İkinci Bölümü*, *Facebook'a Dalmak* başlığı altında toplanan iki ayrı fakat birbirini ören tartışmadan oluşmaktadır. *facebook'ta kimlik temsilleri: profiller ve performanslar* ile *mahremin kamusallaşmasından röntgencilik, gözetim ve teşhirciliğe* bölümleri. Facebook ortamında profillerin nasıl oluşturulduğu, benliğin ne şekilde sunulduğunu tartışan kısmı, sanal uzamda mahremiyetin dönüşümü tartışması izlemektedir. Benlik sanal uzamda bir takım maskeler takılarak kurulmakta, umut edilen ve/veya niyet edilen bir benlik vitrinde sunulmaktadır. Facebook'taki bir kişinin varoluşunun sınanması, teyit edilmesi veya onunla ilişki kurulması, her hangi bir iletişimsel eylemde bulunulması onun görseli-profil fotoğrafı- üzerinden gerçekleşmektedir. Diğer taraftan Facebook'a isim kaydı yapılırken kullanılan simgeler, üye olunan gruplar, paylaşılan unsurlar (fotoğraflar, videolar, vs.) da kullanıcının benliğini istediği gibi yansıtabilmesine olanak tanıyan diğer etmenlerdir. Böylelikle kullanıcılar Facebook'ta, gerçekte oldukları kişi yerine olmayı istedikleri kişiyi de yaratabilmektedir.

Facebook ortamında hesabı olan birçok kullanıcı gündelik yaşamlarında eski ya da yeni mevcut varolan toplumsal ilişkilerini toplumsal paylaşım ağlarında devam ettirmektedir. Bu durum, alan çalışmasının profil ve performans çözümlemesi kısmında ele alınmaktadır. Sanal uzamda mahremiyetin kavranışının değişmesine koşut olarak elektronik gözetim ve denetleme

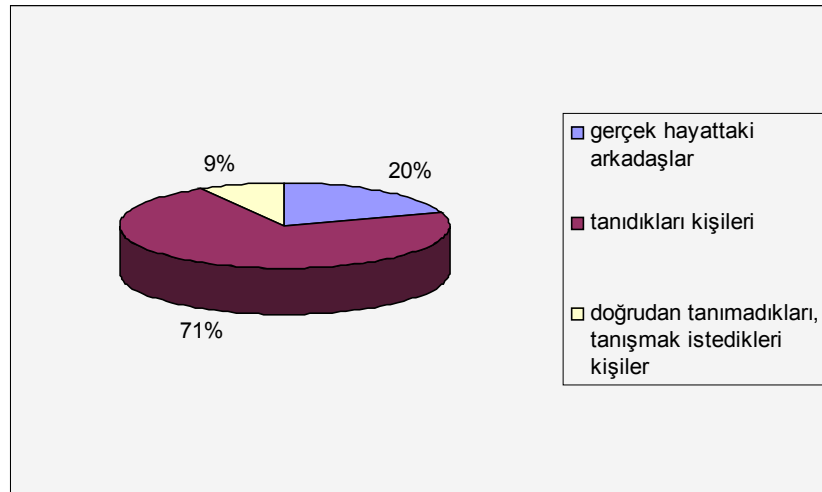
durumları da iyice derinleşmiş ve yaygınlaşmıştır. *İkinci Bölüm*'de bu durum ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Facebook ortamında kimliklerin bilinir olması durumunun toplumsal paylaşım ağı kullanıcılarını nasıl bir ben olarak konumlandığını ve sanal uzamda nasıl eylediğini bu kısımda inceledik.

- **Katılımcılar için Facebook'un ne anlam ifade ettiği**

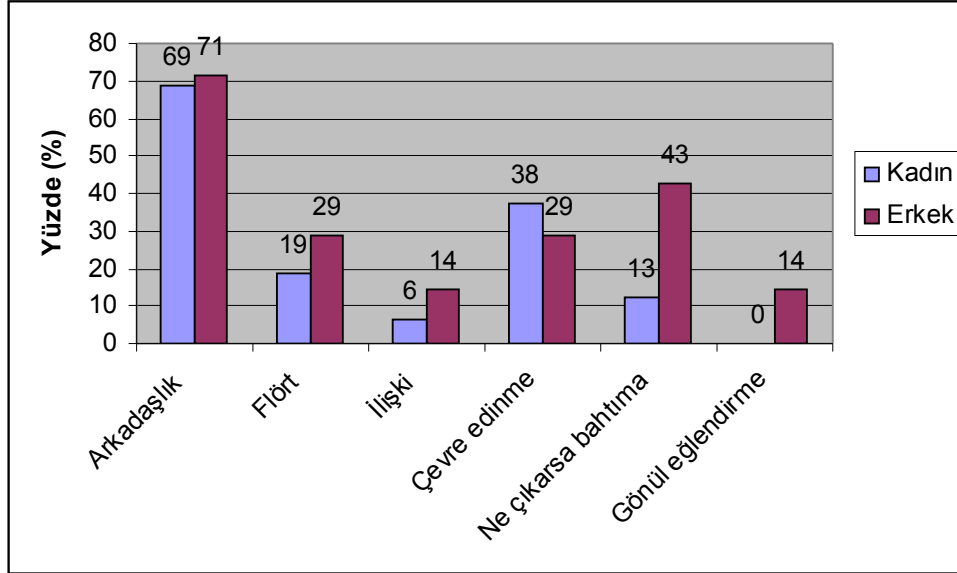
Katılımcılar için Facebook en çok, iletişim aracı (%15); eğlençe ortamı (%14), gözetleme aracı (%14), paylaşım alanı (%13) anlamına gelmektedir.

- **Facebook'ta kimleri arkadaş olarak seçiyorsunuz?**

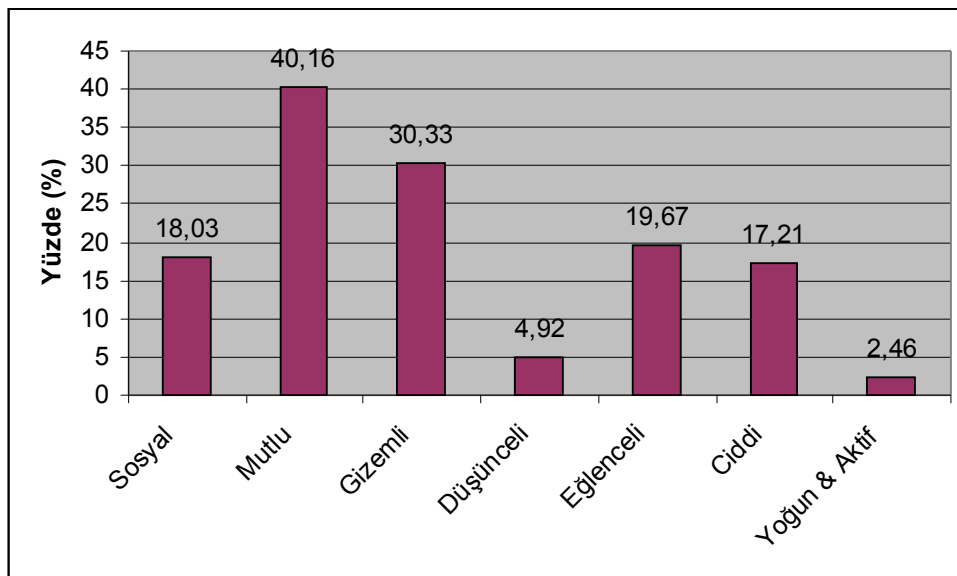
Kullanıcıların çok büyük bir kısmının, Facebook'taki arkadaşlarıyla gündelik yaşantılarında da görüştüğü görülmektedir.

- Katılımcıların aradığı ilişkilene biçimi**

Katılımcılar Facebook'ta daha çok “arkadaşlık” ilişkisini aramaktadır. Grafikte de görüldüğü gibi, genel olarak cinsiyete bağlı büyük farklılıklar söz konusu değildir. Ancak “ne çıkarsa bahtıma” ve “gönül eğlendirme” seçeneklerini seçenler çoğunlukla erkek kullanıcılarıdır.

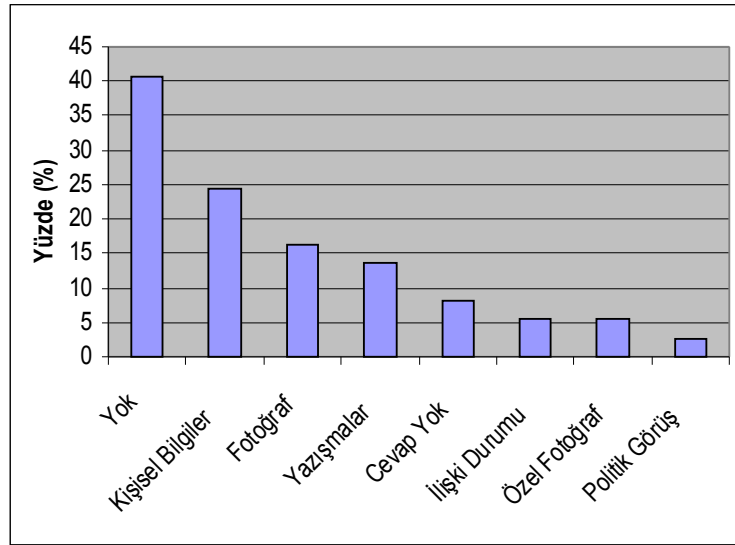
- Profil fotoğrafındaki temsili üslubu**

Görüldüğü üzere, kullanıcılar profil fotoğraflarında yoğunlukla mutlu (%40) ve gizemli (%30) görünmeyi tercih etmektedir.

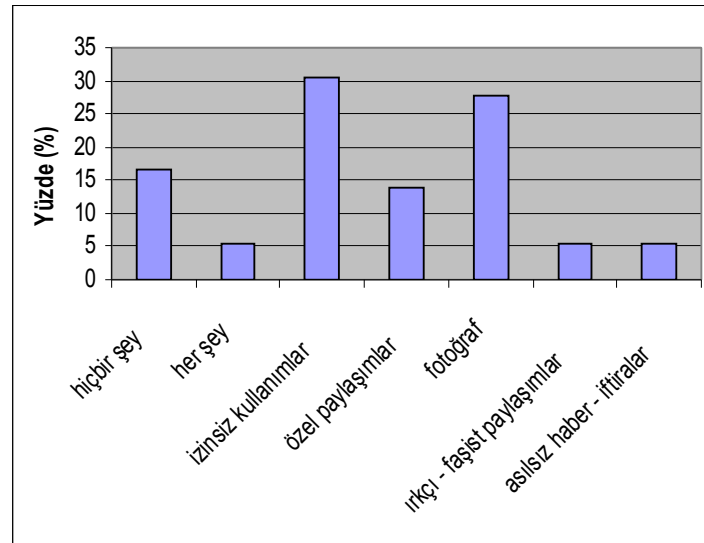
Çalışmanın *toplumsal paylaşım ağlarında açıktan gözetleme, bile isteye ya da öyle ya da böyle gözetlenme pratiği* adlı kısımda ise, gerek ulus-devletin, gerekse kapitalist şirketlerin Facebook kullanıcılarını ne şekilde görüntüye kodlanmış varoluşlarıyla takip ettikleri örneklerle açıklanmıştır. Büyük Ağabey'in varlığı açıktır-ama kullanıcılar bu durumu doğal görmektedir ya da farkında değildirler. Ama son kertede, görmeye ve görülmeye duyulan arzu, bireyin ortamdaki varlığını görüntülere indirgemekte, görüntülerle tanımlamaktadır. Böylece birey, arzusunun nesnesine görüntünün/gözün ve gözetimin/görülmünün bir parçası olarak ulaşmaktadır. Ulus-devlet de bu gözetleme pratiği içinde yerini almakta, vatandaşlarını bu yolla takip/kontrol etmektedir. Örneğin Türk Silahlı Kuvvetleri, Facebook'taki gözetleme faaliyetleriyle bine yakın asker kaçağının yakalandığını belirtmiştir. Ulus-devletin kayıt altına alma, kontrol ve hükmetme çabası, Facebook başta olmak üzere toplumsal paylaşım ağlarıyla yeni, dijital bir boyut kazanmıştır. Bu bölümün sonunda, özellikle Facebook ortamında gelişen benliğin teşhir edilmesi hazzı ile ulus-devlet tarafından teşvik edilen muhbirlik/ispiyonculuk olguları tartışılmıştır. Böylelikle ulus-devlet, kendi göremediği, görmeye yetişemediği sanal uzama ihbarweb gibi sistemlerle bir göz daha eklemekte, eklediği bu gözü kendi gözü haline getirmektedir: vatandaşının gözü. Bu noktada şu noktanın da altını çizelim: Facebook ortamında her kullanıcı da mikropolitik bir alanda görmenin iktidarına sahiptir: eski ve/veya yeni tüm arkadaşlarının yapıp-ettikleri, profil fotoğraflarını, fotoğraf albümlerini, duvarlarında paylaştıkları videoları izleyerek, arkadaşlarını gözetlemektedir. Tabii burada ironik, belki de sinik olan durum, kullanıcının kendisinin de gözetlendiğini/görüldüğünü bilmesi durumudur. İşte bu noktada ortaya çıkan İnternet öznesinin yeni bir haz pratiğidir: teşhir... Çalışmanın bu bölümü Facebook ortamında oluşturulan hesap üzerinden çevrim dışı yürütülen anket bulgularına temellenmiştir.

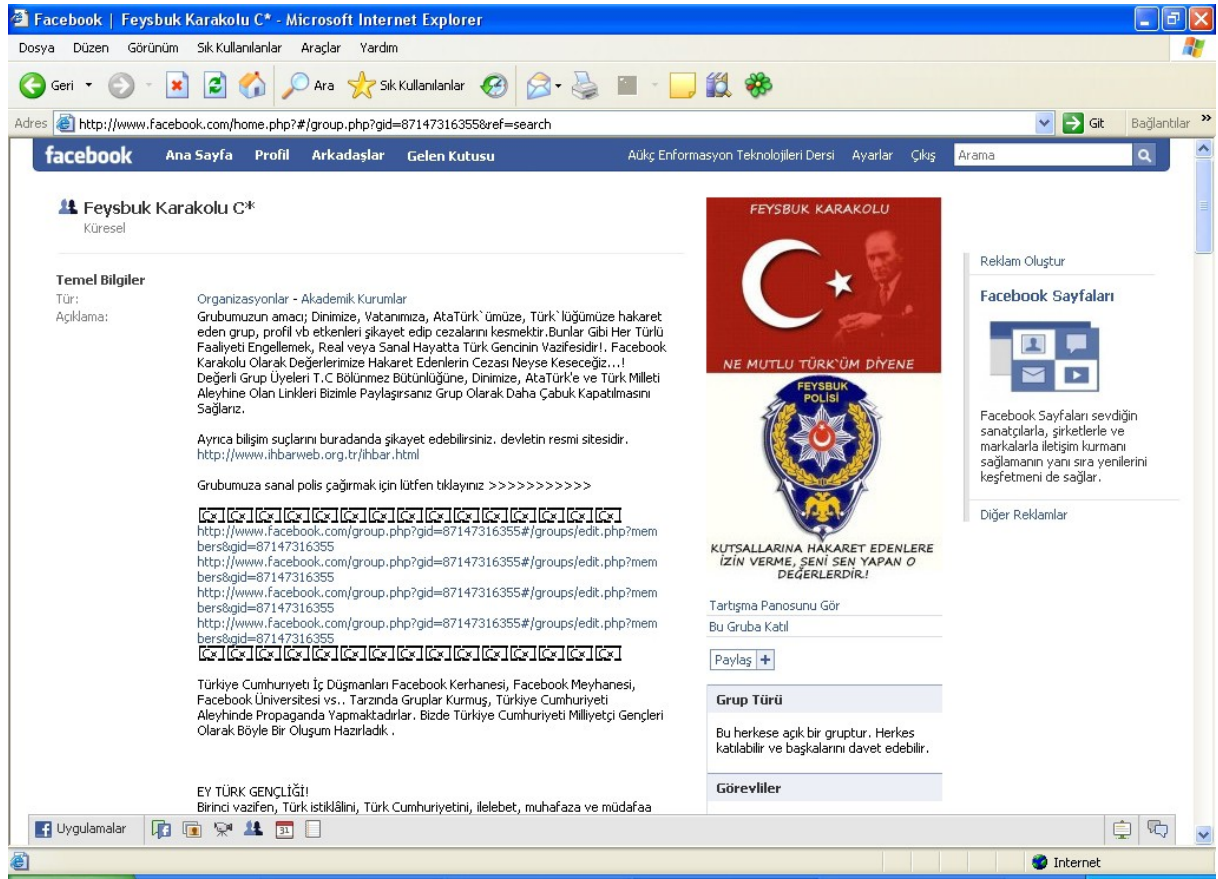
- **Katılımcılara göre Facebook'ta mahrem olan alan**

Burada görüleceği üzere, katılımcıların büyük bir çoğunluğu için (%40) Facebook'da mahrem alan yoktur.

- **Katılımcıların kendileriyle ilgili olarak Facebook'ta neleri dolaşımda görürse rahatsız olabileceği**

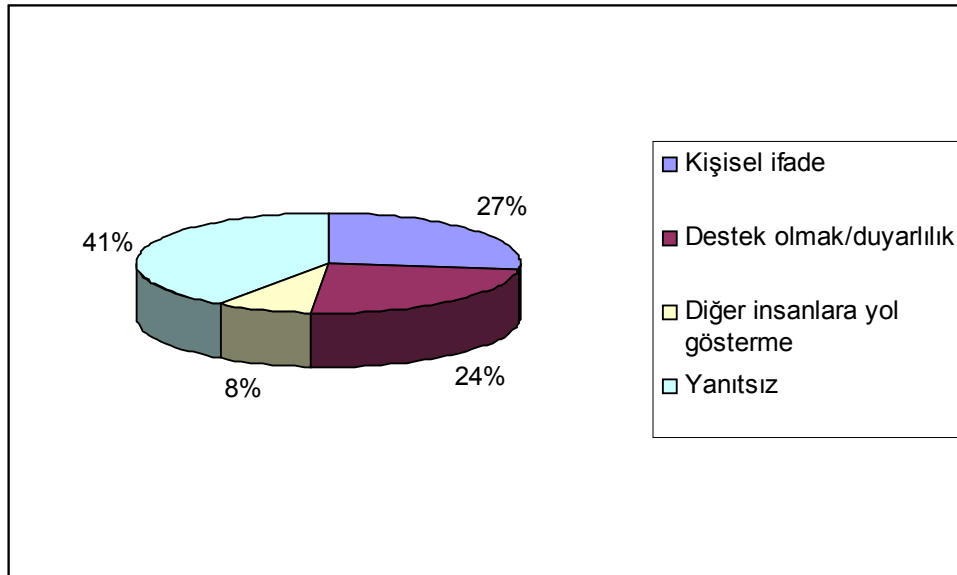

Çalışmanın *Üçüncü Bölüm*'ü ise, *facebook'ta toplumsal örgütlenmeler: çevrimiçinden çevrim dışına kolektif eylemin olasılıkları ve dinamikleri* olarak tanımlanmış, burada Facebook ortamındaki çeşitli toplumsal, siyasal, kültürel örgütlenmelerin türleri Facebook bir metin gibi çözümlenerek ele alınmıştır. Bu bölümde, gündemdeki güncel gelişmeler ile ilgili olarak ortamda kurulan, oluşturulan tüm gruplara hızla bakılmış, ancak sanal uzamdaki örgütlenme pratiğinin hızına çoğu zaman yetişmek olanaklı olmamıştır. Geleneksel medyanın ve siyasi aktörlerin gündemde sabahleyin tartışılmaya başladığı konular üzerine neredeyse daha öğle saatlerine varmadan Facebook'ta lehte veya aleyhte gruplar kurulmakta, imza kampanyaları düzenlenmeye başlanmaktadır. Bu bölümde bu sanal kampanyaların sanallıktan çıkarak, gerçek dünyaya taşınmaları durumundaki başarıları iki örnek olay üzerinden tartışmaya açılmıştır: "Münevver Karabulut Cinayeti" ve Kolektif Üretim tarafından bizatihi yürütülen – yukarıda daha önce açıkladığımız- "Ankara'da Her İlçeye Kadın Sığınma Evi Açılsın" kampanyası. Her iki kolektif eylemin çevrim dışı dünyada başarılı veya başarısız olmasının koşulları burada tartışılmış, çevrimiçinden çevrim dışına kolektif eylemin olasılıkları ve dinamikleri için bir takım saptamalarda bulunulmuş, öneriler geliştirilmiştir. *Üçüncü Bölüm* de özellikle ırkçı ve nefret söylemini yayan-doğal kılan örgütlenmeler üzerinde durulmuş,

yeni medya ortamının bu tarzda kullanımın tehlikesine işaret edilmiştir. Yeni medyanın, toplumsal yapıyı demokratikleştiren, kamusal alanda iletişimsel eylem pratiğini zenginleştiren ve geliştiren amaçlarla ve şekillerde kullanılması yerine, gitgide artan bir oran ve yaygınlıkta cinsiyetçi, homofobik, ırkçı, zenofobik içeriklerin dolaşımı ve yaygınlaştırılması için kullanılması üzerinde durulması gerekmektedir. Bu bölümde, yeni medya ortamının demokratik toplumsal hareketler için olanakları açıklanırken, şu anki mevcut ve çelişkili durum da gözler önüne serilmiştir. Önceki bölümle bağlantılı bir biçimde ele alınması gereken bir diğer unsur, muhbirlik/ispiyonculuk/şikâyet bağlamında ortaya çıkmaktadır. Facebook'taki gözlemde ırkçı, homofobik ya da nefret söylemi üreten grupların, yönetime şikâyet edilmesi halinde kapatmanın çoğunlukla gerçekleşmemesi ya da oldukça uzun bir süre sonunda gerçekleşmesidir. Diğer taraftan, belirtmek gerekir ki, Facebook'ta şikâyet konuları arasında ırkçılık ve nefret söylemi (işlevsel olmasa da) bulunmaktayken, ulus-devletin ek gözü olan ihbarweb'de böyle bir seçenek dahi yoktur. Diğer bir deyişle ırkçılık ve/veya nefret söylemi, ulus-devlet'in beklediği "ihbar"lardan değildir; ulus-devlet bununla doğrudan ilgilenmemektedir.

- **Katılımcıların Kampanyalara Katılım Amaçları**

Facebook | pkk Leşlerine Şehit Diyen "Yılmaz Erdoğan" Kınıyoruz TÜRKİYEM !!! - Mozilla Firefox

Dosya Düzen Görünüm Geçmiş Yer İmleri Araçlar Yardım

http://www.facebook.com/search/?q=pkk+Leşlerine&init=quick#/group.php?gid=57926753341&ref=search&sc

facebook Ana Sayfa Profil Arkadaşlar Gelen Kutusu Auk Enformasyon Teknolojileri Dersi Ayarlar Çıkış Arama

pkk Leşlerine Şehit Diyen "Yılmaz Erdoğan" Kınıyoruz TÜRKİYEM !!!
Küresel

Temel Bilgiler
Tür: Kuruluşlar - Genel
Açıklama: BU GRUP BİR HAREKET MERKEZİ GRUBUDUR
VE HAREKET MERKEZİNİN 138.SIRADAKİ GRUBUDUR. . .
HAREKET MERKEZİNİ ZİYARET ETMEK İÇİN TIKLAYINIZ.
http://www.facebook.com/group.php?gid=45134870918

LÜTFEN ARKADAŞLARINIZI DAVET EDİNİZ..
Herkes Teşekkürler Hareket Merkezi Ekibi

BU GRUPLA İLGİLİ FAN SAYFASINA DESTEKÇİ OLUN:
http://www.facebook.com/pages/Yilmaz-erdogan-Knyoruz/100821956816
HAREKET MERKEZİ UYGULAMASINI PROFİLİNE EKLE DESTEK OL!!!
http://www.facebook.com/apps/application.php?id=68158966212
RADYOMUZ RADYO TURKNET'İ DİNLEMEK İÇİN http://www.hareketin sesi.com
ARKADAŞLARINA FACEBOOK ÜZERİNDEN RADYO TURKNET'İ GÖNDER !!!
http://www.facebook.com/apps/application.php?id=70723627661
HAREKET MERKEZİ FAN SAYFASI İÇİN :
http://www.facebook.com/pages/Hareket-Merkezi/31064617071

pkk Leşlerine Şehit Diyen Yılmaz Erdoğan'ı Kınıyoruz TÜRKİYEM !!!

Reklam Oluştur

Daha Çok Arkadaşınla İletişime Geç

Facebook deneyimini daha çok arkadaşınla paylaş. Arkadaşlarınla iletişime geçmek için basit davet araçlarımızı kullanabilirsin.

Diğer Reklamlar

Uygulamalar

Tamam

Facebook | Münevver Karabulut (Ablamın) Anısına... - Mozilla Firefox

Dosya Düzen Görünüm Geçmiş Yer İmleri Araçlar Yardım

http://www.facebook.com/search/?q=Münevver+Karabulut+(Ablamın)&init=quick#/group.php?gid=995338921

facebook Ana Sayfa Profil Arkadaşlar Gelen Kutusu Auk Enformasyon Teknolojileri Dersi Ayarlar Çıkış Arama

Münevver Karabulut (Ablamın) Anısına...
Küresel

Temel Bilgiler
Tür: Kuruluşlar - Gönüllü Kuruluşlar
Açıklama: Münevver Karabulut Anısına...

Bu grup Enver KARABULUT tarafından ailenin isteği üzerine açılmıştır...

Kardeşimizi kaybedişimizin 167.günü...Sabırla bekleyişimizin 167.günü...Bıkmadan, usanmadan bekleyişimizin 167.günü...Münümüzün, gülümseyişi olmadan geçirdiğimiz 167. gün...Ancak GEÇTE OLSA ADALET YERİNİ BULACAK...BU KAN YERDE KALMAYACAK...!! KALBİMİZDESİN MÜNÜ...SENİ SEVİYORUZ ADIN HER DAİM RAHMETLE DUDAKLARIMIZDA, RAHAT UYU MELEĞİMİZ...Güzel yüzün kat, kat topraklar altında kalmış olsa da ahın yerde kalmayacak...!!

Değerli grup üyeleri; Saygıdeğer arkadaşlar,kötü niyetli kişilerin grubumuza yapmış oldukları gırkince saldırılardan ötürü hergece saat 02.00 de duvar ve pano kapatılacaktır... Anlayışınıza sığınıyor,bilgilerinize sunuyoruz...

GRUP KURALLARI;

Tehdit edici, küfür, müstecen, kaba mesajlar göndermek; din, dil, ırk, cinsiyet ayrımına yönelik ve Türkiye Cumhuriyeti yasalarına aykırı iletiler yazmak, Türkiye'yi, Türkleri, dinimizi, kültürümüzü, tarihimizi kötüleyen, eleştiren, kurum veya topluluğa saldıran, onları küçük düşürücü metinler ve bu doğrultuda materyaller kullanmak kesinlikle yasaktır.

Yazacağınız her türlü mesajdan yalnızca siz sorumlu sayılırsınız. Üyeler tarafından yazılacak yasal olmayan bilgiler ve/veya paylaşımlardan grup yöneticileri, diğer üyeler ve Karabulut ailesi hiç bir sorumluluk üstlenmez.

Grubun kurallarına uymayan mesajlar ayırım gözetilmeksizin yönetici tarafından silinir. Mesajlarınızı yazarken lütfen grup kuralları dahilinde mesajlar yazmaya galşınız, aksi takdirde mesajlarınız hiçbir uyandı bulunulmadan silinecektir.

Göstereceğiniz hassasiyet için şimdiden teşekkürler.

MÜNEVVER KARABULUT
07.03.1991-03.03.2009

Tartışma Panosunu Gör
Bu Gruba Katıl

Paylaş

Grup Türü
Bu herkese açık bir gruptur. Herkes katılabilir ve başkalarını davet edebilir.

Yöneticiler

Reklam Oluştur

Skype

Skype'taki arkadaşlarınız ile ücretsiz konuşun veya mobil telefonlara yapacağınız aramalardan tasarruf edin. Skype'i ücretsiz indirin.

HSBC Campus Hesap

"Harçlığım otomatik yatsın, hesabımdan ücret alınmasın, param bitse de hesabımda para olsun," diyorsan; HSBC Campus tam sana göre!

Bilimsel Evlilik Sitesi

Evlenmek?
İstiyorum
İstemiyorum

Aradığınız esi bulmanız için.

Uygulamalar

Tamam

Facebook | ZÜLFÜ LİVANELİ ~LİVANELİ~ - Mozilla Firefox

Dosya Düzen Görünüm Geçmiş Yer İmleri Araçlar Yardım

http://www.facebook.com/search/?q=ZÜLFÜ+LİVANELİ&init=quick#/group.php?gid=30054690248&ref=search

facebook Ana Sayfa Profil Arkadaşlar Gelen Kutusu Aşk Enformasyon Teknolojileri Dersi Ayarlar Çıkış Arama

ZÜLFÜ LİVANELİ ~LİVANELİ~
Küresel

Temel Bilgiler
Tür: Ortak İlgi Alanları - Politika
Açıklama: İBNEBAŞI APOŞUN 15 Şubat 1999'da KENYADAN PAKET YAPILIP TÜRKİYE'YE POSTALANMASININ YILDÖNÜMÜ ŞEREFİNE BU GRUBA F. TURK MAFIA EL KOYMUŞTUR !!!

...tüahtuk kaşımız ...
...istem fahımız ...
...ne mutlu tüküm öyene...
...tüahtuk kofu öüküme...
...tüahtuk güfö tükeme...
BIA KEAE KATKAŞ BAYRAK, BIA BANA ÜERE İNMEZ!

Son Haberler

Yufka yüreklerle çetin yollar aşılmaz
Çünkü bu yol kütüldür gider Tanrı dağına
Halbuki yoldaşını bırakıp kaçanların

Uygulamalar

http://www.facebook.com/ae.php?i=AAAAAQse58pC1Vq27QeaM6Wa91GQAAAxqVQ01inRfK2MOa5KaGgBkvWvAYWL_juzIn_gtG9twRJIKo0dPEQ64Dfrls-uf0jB79Bts2MW9LESI-T68DH1STxvtG2Qpds571...

Facebook | LezbiyenLere tecavüz ederek onLarı topluma kazandırabiliriz. - Mozilla Firefox

Dosya Düzen Görünüm Geçmiş Yer İmleri Araçlar Yardım

http://www.facebook.com/s.php?ref=search&init=q&q=LezbiyenLere&sid=6d668eb32a57a8f051bf94d8ccd66a

facebook Ana Sayfa Profil Arkadaşlar Gelen Kutusu Aşk Enformasyon Teknolojileri Dersi Ayarlar Çıkış Arama

LezbiyenLere tecavüz ederek onLarı topluma kazandırabiliriz.
Küresel

Temel Bilgiler
Tür: Organizasyonlar - Profesyonel Organizasyonlar
Açıklama: onlarda bizim gençlerimiz insanlarımız neden bizim gibi olmasınlar haydi arkadaşlar el ele verelim onlarda topluma kazandıralım

İletişim Bilgileri
E-posta: [Redacted]
Ofis: facebook
Yer: 23elz23

Son Haberler

ABD de destekli kuruluşumuz bu alanda daha çok ilerletiler ve cete kurup insanlarımızı topluma kazandırmaya başladılar bile

Üye
8 / 22 üye gösteriliyor

Tartışma Panosu
2 tartışma konusu gösteriliyor

lezbien barları bilen var mı?
1 kişiden 1 gönderi. 03 Mayıs 2009 tarihinde 11:00'da güncellendi

Uygulamalar

crea.medyanet.net konumundan veri aktarıyor...

Çalışmanın *Dördüncü Bölümü*'nde ise, Facebook'un anaakım geleneksel medyada temsili ve Facebook kullanıcıların bu temsile bakış açıları ele alınmıştır. Bu amaçla dört farklı ideolojik temsile sahip olduğu düşünülen gazetenin çevrim içi yayınları tematik içerik çözümlemesi ile dört aylık bir süre zarfında incelenmiştir. Burada anaakım geleneksel medyanın, Facebook'u eksik, yanlış veya aşırı bir biçimde, bağlamın öğelerinden yoksayarak/eksilterek ve parçalayarak sunduğu saptanmıştır. Facebook tecimsel değerini, anaakım geleneksel medyada yer buluşu ile arttırmaktadır. Ancak, bu yer alış, tematik içerik çözümlemesinin de gösterdiği üzere, tek boyutludur: Facebook ya değerlidir; ya kullanıcılar bir takım sahtekârlıklar yapmaktadır; ya da kullanıcılar toplumsal çevrelerinden izole olmakta, sanal uzamda geçici tatminler aramaktadır; ya da Facebook bağımlılık yaratmaktadır. Tüm bu üretilen popüler kültür anlatıları Facebook'un tarihi, kültürel, siyasal, ekonomik ve toplumsal koşullar ve örüntülerle ilişkili varoluşunu açıklamamaktadır. Facebook ortamı ne siyahtır ne de beyazdır. Gerek anaakım geleneksel medya olsun, gerek kamusal aktörler ve otoriteler olsun, yeni medya ortamları ve yeni medya kullanım pratikleri etiketlenerek, tek boyutlu bir şekilde tartışılmakta, korumacı ve kollamacı muhafazakâr neo-liberal etik değerler bu ortamların kullanım pratiklerine yönelik olarak teşvik edilmekte, "resmi ve popüler söylem" olarak önerilmektedir. Örneğin, www.ihbarweb.org.tr, Telekomünikasyon Kurumu filtreleri, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı "aracılığıyla" çeşitli sitelere erişim yasakları gibi. Böylece yeni medya ortamında bireyin toplumsal sorumluluk öz-etığının ve katılımcı yurttaş failinin gelişmesinin önü tıkanmaktadır. Anaakım geleneksel medyada başta Facebook olmak üzere, yeni medya ortamlarının (özellikle dijital oyunlar) ve araçlarının (İnternet) bu tek boyutlu sunumu, olay-olgunun farklı boyutlarının görmezden gelinmesi veya eksiltilmesi sonucu, okurların, izler-kitlenin yeni medya kullanım pratiklerine ilişkin olanakları ve riskleri bütünlüklü bir şekilde görebilmesi/kavrayabilmesi engellenmektedir. Bundan ötürü, çalışmanın son bölümünü oluşturan *Dördüncü Bölüm*'de anaakım geleneksel medyanın Facebook'u temsil etme kategorileri incelenmektedir.

Toplumsal paylaşım ağı kullanıcıları bir ağdan diğerine "moda"yı takip eder gibi geçmektedir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde MySpace bir zamanlar en gözde toplumsal paylaşım ağı iken; şimdi Facebook bu yeri sarsmaktadır. Türkiye'de, yonja, mynet, siberalem bir zamanlar oldukça gözde arayüzey yazılımları iken, şimdi Facebook gençler arasında oldukça yaygınlaşmıştır. Üstelik Türkiye'de de Facebook'un ve Twitter'ın kullanıcı yaş aralığı 30 yaş üzerine doğru yükselmiş, toplumsal paylaşım ağları böylece giderek yeni medya erişim olanağına sahip ve yeni medya okuryazarı nüfusun büyük bir kısmını kapsar

olmuştur. Bu noktada, belli bir toplumsal paylaşım ağının kullanımının aniden yaygınlaştığını, kullanıcıların daldan dala konan kuş misali, bir toplumsal paylaşım ağından diğerine tabir-i caizse konduğunu söylemek mümkün. Ağustos 2009 itibariyle Facebook'un Türkiyeli kayıtlı kullanıcı sayısı yaklaşık olarak 13 milyon 500 bindir. Bu kullanıcıların 11 milyondan fazlası 18 yaş üzerindedir.

Sonsöz Yerine

Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook: “Görülüyorum Öyleyse Varım!” adlı çalışmada, Facebook kullanımına ve Facebook ortamına ilişkin iki farklı çerçeve çizdik. Facebook kullananların mahrem algısının değişmesi, kamusal alanda gözetim ve denetimi nasıl kavrayarak, uyum sağladıkları ile, Facebook vb. toplumsal paylaşım ağlarında gelişen iki yeni olgu: teşhircilik ve muhbircilik. Bu iki olgu, yeni medyanın gündelik yaşam rutini içerisindeki önemli rolünün de yansılardır, denilebilir. Yeni medya döneminde dolaşıma sokulan popüler kültür anlatılarında bireye haz veren artık görüntünün egemenliğidir. Görsel olanın egemenliği, beri yandan da sürekli görmeyi ve görülmeyi de doğal ve meşru hale getirmekte, bu iki edimin de birey tarafından kanıksanmasını sağlamaktadır. Görmek isteyen birey mikro iktidar düzleminde toplumsal paylaşım ağlarında eski ve/veya yeni arkadaşlarını gözetlemekte, makro iktidar düzleminde ise bu bireyin sanal uzamda bıraktığı tüm elektronik ayak izleri başta ulus-devletin emniyet güçleri olmak üzere tüm kapitalist örgütlenmeler tarafından da takip edilmektedir. Toplumsal paylaşım ağlarında tıklanan reklamlar, ziyaret edilen arkadaş hesapları sürekli ve düzenli olarak reklamcılık ve pazarlama şirketleri tarafından ayrıntılı olarak kayıtlanmakta ve kişiselleş(tiril)miş reklam kampanyası veya ürün tanıtımı için bu veri bankası kullanılmaktadır. Buradaki iz sürme edimi, Andrei Tarkovski'nin izsürücü (*Stalker*) metaforunda imlediği gibi, bireyin kendini tanımasını ve özgürleşmesini sağlayacak gizemli ve mistik bir yolculuk değildir. Tam da tersine, bireyin kendini tanıma ve geliştirme adına yapıp-ettiklerinin tüm elektronik kayıtlarını ya ulus-devletin denetimine sunmakta ya da bu kayıtları, tecimsel bir değere dönüştürmekte ve pazarda dolaşıma sokmaktadır: kullanıcı hesapları, profilleri, ilgileri, ilişkileri. Üstelik Facebook ve Twitter toplumsal ilişkilerimizi kurma ve devam ettirmenin giderek daha fazla temel alanı haline geldikçe, bu alanların mikro ve makro iktidar yapıları tarafından düzenlenmesi ve yönetilmesi konusundaki özen de artmaktadır.

Bu mikro ve makro iktidar düzlemlerinde gerçekleşen gözetim ve denetleme, bireyi yasal olmayan davranışlarda bulunanları “ihbar” etmeye de davet etmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, farklı olan görüşün ve içeriklerin her kertede ve toplumsal yaşamın her zemininde, sanal uzam dâhil, meşru olmadığına dair bireylerin onayların alınmasıdır. Dolayısı ile, muhbirlik mekanizmasına katılım zorla değil, devletin ideolojik aygıtlarından bir olarak toplumsal paylaşım ağları aracılığıyla yapılan çağrıdır. Bireyler, ulus-devletin, kapitalist pazar ekonomisinin toplumsal düzen için “yararlı”, “geçerli” olarak tanımladıkları toplumsal değerler ve örüntüler bağlamında risk almadan, “güven” içerisinde yaşayabilmek saikiyle, bu davete icabet ederler. Her iki kurum da, bireylere bunun karşılığında güven telkin eder. İnternet’in ve çeşitli yeni medya uygulamalarının yaygınlaşması, bireyin sanal uzamda da güvenlik hissinin teminini gerekli kılar. Sahte ve yanıltıcı kimlik temsillerinden, hackerlardan, virüs yazılımlardan, kişisel bilgilerin çalınmasından korunmak ve kollanmak durumunu doğurur. Bu da yine gerçek yaşamda olduğu gibi, yasal düzenlemeleri ve emniyet güçlerini işbaşına çağırmak demektir. Türkiye’de bu çağrının çerçevesinin nasıl çizildiği bu çalışmada birçok örmekle açıklanmıştır. Türkiye’de 5651 sayılı kanun, İnternet kullanım pratiklerini yer sağlayıcı, içerik sağlayıcı, toplu erişim sağlayıcı vb. şekillerde ayırarak, tanımlamakta ve sanal uzamda işlenebilecek bir takım yasadışı addedilen edimleri 8.madde kapsamında sıralayarak “suç” telakki etmektedir. Bu yasadan yürütme erkini alan Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı ise, www.ihbarweb.org.tr adresi üzerinden bu suç tanımlarına ilişkin sanal uzamda yapıлып edilenleri yurttaşlardan, yasanın bu yürütücü “eline” duyurmasını istemektedir.

Burada Facebook vb. toplumsal paylaşım ağları kullanımı bağımlılık yaratır mı sorusuna, yanıt aramadığımızın da altını çizelim.

- Bu çalışmada Facebook ortamında “sıradan” bir bireyin ne yaptığı, ortamın özellikleriyle birlikte serimlenmeye çalışıldı.
- Toplumsal paylaşım ağları kullanımında kanımızca ilginç olan husus, bireyin zaten gündelik yaşamında kurduğu habitus’unu bu ortama da nakletmesi, çevrim dışı yüz yüze ilişkilerini çevrim içinde de devam ettirmesi, pekiştirmesidir.
- Sanıldığığının aksine, bireyler bildik toplumsal sermayelerini sanal uzamda sürdürmektedir.
- Yeni kişilerle tanışmak gibi bir “risk”, eğer iletişim ediminin amacı ile doğrudan ilişkiliyse alınmaktadır.

- Toplumsal paylaşım ağları, bildiklerle, hatta benzer olanlara örölü bir zemindir: herkes kendi “çemberi”nde varolmaya devam etmektedir.

Burada Kolektif Üretim olarak, diyoruz ki yeni medyanın çevrimiçi risklerinin ve olanaklarının¹ farkında olarak kullanım pratiklerimizi biçimlendirmeliyiz Çalışmamız, yeni medya ortamlarının anaakım geleneksel medyada eksik, yanlış veya aşırı temsil edildiğini, böylece okurların veya izler-kitlenin konunun tek bir yönü ile ilgili etiketlenmiş bir sunum çerçevesinde fikir edindiklerini de göstermiştir. Örneğin, anaakım geleneksel medyanın Facebook’a bir metin, kullanıcılara da kullanım pratiği olarak sorduğu sorular oldukça tek tiptir: Facebook’un ticari değeri nedir? Bu ticari değer nasıl artmaktadır? Ya da Facebook kullanımı sizi yalnızlıktan mı kurtarıyor? Facebook’a bağlanmadan yaşayabilir misiniz? vb. Son olarak, yeni medya ve bireyin kullanım pratikleri arasındaki ilişki tartışılırken, bu tartışmanın bireyin sadece sanal uzamdaki varoluşuyla sınırlı tutulmaması gerektiğini, kullanıcının çevrim dışı-gerçek dünyada kendini nasıl inşa ettiğinin de incelenmesi gerektiğini öneriyoruz. Örneğin, Facebook kullanıcılarının ortamda varolan ırkçı, zenofobik, homofobik nefret söylemleri karşısında görüşleri nedir? Bu tür nefret söylemlerine karşı gündelik yaşamlarında mücadele etmekte midirler? Ediyorlarsa nasıl? Eğer, gündelik yaşamlarında da nefret söyleminin dolaşıma kayıtsız kalıyorlarsa neden? vb. sorular ile kullanım pratikleri irdelenmelidir. Görüleceği üzere, yeni medya ortamındaki nefret söylemine bireyin kayıtsızlığı ve duyarsızlığı, gündelik yaşamındaki örüntülerinde de süregelmektedir. Bunun için de başta çeşitli toplumsal paylaşım ağlarını kullanan, hesap sahipleri ile derinlemesine veya odak grup tekniğiyle görüşmeler yapılmalı ve yeni medya ortamının kullanımının bireyler tarafından bizatihi nasıl tecrübe edildiği ve anlamlandırıldığı irdelenmelidir. Geleneksel medya metinlerinde dolaşıma sokularak yeniden üretilen egemen durum tanımları ve söylemler, bireyin zihin örüntüsünün kendisi, yeni medya kullanım pratikleri aslında birlikte ele alınması gereken yapıtaşlarıdır.

Yayınevi ile iletişim için:

Hakan Tanıttıran
kalkedonyayinlari@gmail.com
0212 512 4356

Yazarlarla iletişim için:

Tuğrul Çomu
tuğrul.comu@gmail.com
0555 305 1126

¹ Yeni medyanın çevrimiçi riskleri ve olanakları konusundaki tartışmalar için bakınız: Mutlu Binark, Günseli Bayraktutan-Sütcü ve Fatma Buçakçı (2009) “İnternet Kafelerde Gençlerin Oyun Oynama Pratikleri: Ankara Mikro Ölçeğinde Etnografik Alan Çalışmasının Bulgularının Değerlendirilmesi ve Yeni Medya Okuryazarlığı Önerisi”, **Dijital Oyun Rehberi**. (Der.) Mutlu Binark, Günseli Bayraktutan-Sütcü ve Işık Barış Fidaner, İstanbul: Kalkedon, 187-224; ayrıca Sonia Livingstone başkanlığında yürütölen ve Avrupa Birliği tarafından desteklenen yirmiden fazla Avrupa ülkesinden araştırmacının dâhil olduğu EUKIDS ONLINE PROJESİ için ise bakınız: www.eukidsonline.net.